

Elżbieta Olzacka, Uniwersytet Jagielloński

Od *Homo sapiens* do *Homo immortalis*. Idea nieśmiertelności w rosyjskich projektach filozoficznych i społeczno-politycznych

From Homo Sapiens to Homo Immortalis.

The Idea of Immortality in the Russian Philosophical and Socio-Political Projects

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza rosyjskich projektów filozoficznych i społeczno-politycznych, w których centrum znajduje się idea nieśmiertelności. W pierwszej kolejności autorka przedstawia myśl rosyjskich immortalistów, poczynając od Nikołaja Fiodorowa, a skończywszy na współczesnych myślicielach: Igorze W. Wiszewie, zwolenniku biologicznej nieśmiertelności, oraz Aleksandrze Bołonkinie, zwolenniku nieśmiertelności cyfrowej. W drugiej części artykułu omawia działalność rosyjskich organizacji społecznych i politycznych, które mają na celu nie tylko filozoficzną refleksję nad ideą nieśmiertelności, ale i praktyczne wdrożenie jej w życie. W Rosji funkcjonuje współcześnie kilka prężnych stowarzyszeń (największe to Rosyjski Ruch Transhumanistyczny czy Strategiczny Ruch Społeczny „Rosja 2045”), łączących promocję ideałów transhumanizmu i immortalizmu z rozwojem technologicznych narzędzi ich urzeczywistniania. Niemniej jednak należy mieć na uwadze, że także mniejsze organizacje prowadzą wiele różnych inicjatyw, które mogą być rozpatrywane jako jeden z przejawów społecznej mobilizacji rosyjskiego społeczeństwa.

Słowa kluczowe: immortalizm, transhumanizm, nieśmiertelność, Rosja.

Abstract

The aim of the article is to analyze the idea of immortality in the Russian philosophical and socio-political projects. First, the author presents the thought of Russian philosophers-immortalists from Nikolai Fyodorov to contemporary thinkers: Igor V. Vishev, a proponent of biological immortality, and Aleksandr Bolonkin, a digital immortality supporter. In the second part of the article the author describes the activities of Russian social and political organizations, which are aimed at not only a philosophical reflection on the idea of immortality, but the practical implementation of this idea. Today in Russia there are several dynamic associations (the largest one is the Russian Transhumanism Movement and the “Russia 2045” Strategic Social Initiative). They combine the promotion of the ideals of transhumanism and immortality with the development of technological tools in order to put those ideal into practice. Nevertheless, it should be noted that even smaller organizations run a number of different initiatives, which can be considered as one of a manifestation of social mobilization of Russian society.

Keywords: immortalism, transhumanism, immortality, Russia.

Wstęp

Pragnienie nieśmiertelności towarzyszy człowiekowi od zawsze, ale dziś ten „prometejski sen”, mówiąc słowami Andrzeja Szczeklika, wydaje się nam bliższy niż kiedykolwiek wcześniej (Szczeklika 2012: 141–142). Marzenia, jakie już ponad cztery tysiące lat temu snuł Gilgamesz, bohater sumeryjskiego eposu, współcześni twórcy medycyny regeneracyjnej starają się przekuć w rzeczywistość. Pomagają im w tym biotechnolodzy i genetycy, osiągający coraz lepsze rezultaty w tworzeniu sztucznych komórek, inżynierii organów i tkanek czy klonowaniu. Jednocześnie rozwój technologii informacyjnych, robotyki i badań nad sztuczną inteligencją pozwala mieć nadzieję na przeniesienie ludzkiej świadomości na nośnik cyfrowy i zapewnienie człowiekowi wiecznego życia w ciele robota (por. Bendyk 2008).

Obok Stanów Zjednoczonych to Rosja jest dzisiaj centrum badań nad „radikalnym przedłużeniem życia” i ewolucyjnym skokiem do „neoczwolniczeństwa”. Rosjanie skupiają się zarówno na technologicznym aspekcie tej przemiany, inicjując i finansując kilka poważnych projektów w tym zakresie, jak i na filozoficznej refleksji nad nieśmiertelnością, nawiązującej do myśli Nikołaja Fiodorowa oraz rosyjskiego kosmizmu. Celem artykułu jest prezentacja (a) koncepcji najbardziej reprezentatywnych wizjonerów i propagatorów rosyjskiej filozofii immortalistycznej, a także jej źródeł, a następnie (b) misji i działalności organizacji, dążących do wdrożenia tej filozofii w życie. W pierwszej części artykułu analizie

poddana została treść tekstów filozoficznych Igora W. Wiszewa oraz Aleksandra A. Bołonkina – wpływowych myślicieli prezentujących odmienne poglądy na to, czym jest nieśmiertelność, jakie będą jej konsekwencje w wymiarze indywidualnym i społecznym oraz jakie są drogi do jej osiągnięcia. Pierwszy z nich to propagator idei dowolnie długiego życia w oryginalnym, biologicznym ciele, drugi – odwrotnie – uważa, że człowiek powinien porzucić nietrwałą, organiczną powłokę i osiągnąć nieśmiertelność cyfrową. Myśl obu badaczy rozpala wyobraźnię wielu tysięcy Rosjan – futurologów, naukowców, socjologów, filozofów, ale też zwyczajnych ludzi – dając początek rozmaitym inicjatywom wewnątrz rosyjskiego społeczeństwa. Łączy je pragnienie transformacji człowieka, tak by zapewnić mu życie wieczne, oraz przeobrażenia całego porządku społecznego i politycznego, tak aby ten nowy człowiek znalazł dla siebie odpowiednie miejsce. Największe projekty powstają pod skrzydłami Rosyjskiego Ruchu Transhumanistycznego oraz Strategicznego Ruchu Społecznego „Rosja 2045”, łączących promocję ideałów transhumanizmu i immortalizmu z rozwojem technologicznych narzędzi ich urzeczywistniania. W drugiej części artykułu analizą objęto treść tekstów publikowanych na oficjalnych stronach i profilach internetowych wspomnianych organizacji, skupiając się przede wszystkim na misji, celach oraz zasięgu podejmowanej działalności.

Wskrzeszanie umarłych i kolonizacja kosmosu – rosyjskie projekty immortalistyczne na przełomie XIX i XX wieku

Współczesna myśl immortalistyczna, choć ujęta w nowej formie, nie jest w Rosji nowa (por. Wiszew 2005). Już w XIX wieku o osiągnięciu biologicznej nieśmiertelności za pomocą metod naukowych pisał Nikołaj F. Fiodorow (1829–1903), do którego idei odwoływali się nie tylko Włodzimierz Sołowiow, Fiodor Dostojewski czy Lew Tołstoj, ale i dzisiejsi rosyjscy kosmici i transhumaniści, tacy jak Igor W. Wiszew czy Valerija Pride (por. Artiuchow 2008). Fiodorow

wierzył w możliwość całkowitego zawładnięcia przez człowieka siłami przyrody, włącznie z umiejętnością kontrolowania pogody i kolonizacją innych światów. Miało to umożliwić rozwiązanie „kwestii ostatecznych”, na czele ze zjawiskiem śmierci (Fiodorow 2012; por. Milczarek 2013). To u Fiodorowa po raz pierwszy pojawiła się idea niemoralności koncepcji postępu, wymuszająca akceptację „śmierci ojców” i traktująca przeszłe pokolenia jako środek do szczęścia pokoleń przyszłych. Według filozofa ludzie powinni zaniechać akceptacji śmierci, a ich „wola rodzenia” – czyli mnożenia śmiertelnych pokoleń – powinna zostać zastąpiona przez „wolę zmartwychwstania”, czyli zwyciężenia śmierci. U Fiodorowa widzimy wyraźny nacisk na kolektywizm, który pozostaje obecny we współczesnych rosyjskich projektach nieśmiertelności. Tak jak zbawienie może być tylko wspólne i zbiorowe, tak nieśmiertelność powinna objąć wszystkich – i synów, i ojców, a jej warunkiem jest zjednoczenie ludzkości w Królestwie Bożym na ziemi (por. Walicki 1973: 561).

Myślą Fiodorowa inspirowali się, między innymi, rosyjscy kosmiści, na czele z pionierem astronautyki Konstantynem Ciolkowskim (1857–1935), który wierzył w możliwość wiecznego życia w opanowanym przez człowieka wszechświecie (por. Wiszew 2005: 352). Podobne idee fascynowały poetów i filozofów związanych z działającym w latach dwudziestych XX stulecia ruchem biokosmistów – anarchistów i immortalistów (Wiszew 2005: 387–395). W Piotrogradzie w 1922 roku wydawano magazyn „Nieśmiertelność” („Biessmiertije”), redagowany przez immortalistę Aleksandra Jarosławskiego (1896–1930), który był przekonany, że rewolucja bolszewicka otworzyła nową epokę w historii całej ludzkości. O przejściu w „erę nieśmiertelności i nieskończoności” pisał także Aleksander Swiatogor (1886–1937), autor ideowych manifestów biokosmizmu (Swiatogor 2000).

Nieśmiertelność od samego początku fascynowała również rosyjskich marksistów. Autor anonimowej broszury z 1906 roku, wznowionej później staraniem państwa radzieckiego, deklarował, że człowiekowi pisane jest „objęcie w posiadanie wszechświata oraz zaprowadzenie swego gatunku w odległe zaufki kosmosu, przejęcie

kontroli nad całym układem słonecznym. Istoty ludzkie będą nieśmiertelne” (za: Billington 2008: 457). W to, że „śmierć jest jedynie przejściowym niepowodzeniem”, wierzył Anatolij Łunaczarski (1875–1933), ludowy komisarz oświaty w rządzie bolszewickim oraz radziecki pisarz i działacz kulturalny Maksym Gorki (1868–1936). Z kolei Aleksander Bogdanow (1873–1928), bliski współpracownik Lenina i twórca Proletkultu, nie tylko wierzył w wieczną młodość, ale i w założonym przez siebie instytucie transfuzjologii zajmował się eksperymentalnym przetaczaniem krwi. Jak na ironię zmarł w 1928 roku, w trakcie jednego z eksperymentów, mających na celu zrealizowanie marzenia o nieśmiertelności (Billington 2008: 456–459). Wiara w wieczną młodość w idealnym ustroju, która tak fascynowała pierwszych bolszewików, w miarę upływu lat gasła, choć nigdy nie została całkowicie zapomniana.

„Praktyczna” nieśmiertelność – marzenia o wiecznym życiu

Nowy impuls do rozwoju starego marzenia dała filozofia immortalistyczna, której czołowym rosyjskim przedstawicielem jest Igor Władimirowicz Wiszew (ur. 1933), profesor filozofii na Południowo-Uralskim Państwowym Uniwersytecie w Czelabińsku. Igor Wiszew tematem nieśmiertelności zaczął interesować się już w latach 50., podczas studiów filozoficznych na Uniwersytecie Moskiewskim. To wtedy po raz pierwszy zadał sobie pytania: dlaczego ludzie, którzy osiągnęli tak wiele w różnych dziedzinach nauki i techniki, godzą się ze swoją śmiercią i nie podejmują żadnych poważnych działań, aby jej przeciwdziałać? Co należy zrobić, aby ludzie mogli żyć nieograniczenie długo? Próba odpowiedzi na te pytania stała się osią naukowych poszukiwań filozofa (Maslennikowa, Lebediewa 2003: 10). Początkowo prace Wiszewa o nieśmiertelności były cenzurowane. Jego pierwsza książka na temat naukowego immortalizmu i perspektyw osiągnięcia przez człowieka nieśmiertelności ukazała się dopiero w czasach pieriestrojki, a w 1990 roku Wiszew habilitował

się na podstawie zbioru prac pod tytułem *Problem śmierci i nieśmiertelności człowieka: kształtowanie się, ewolucja i perspektywy rozwiązania*. Dziś – jako autor piętnastu monografii i kilkuset artykułów naukowych na ten temat – jest postacią cenioną i rozpoznawalną w rosyjskim środowisku akademickim.

Jego sztandarowa koncepcja „praktycznej” nieśmiertelności (*praktičeskoje biessmiertije*), w odróżnieniu od nieśmiertelności absolutnej, która ma wymiar religijny, zakłada dowolnie długie życie w swoim ciele, z zachowaniem wszystkich fizycznych parametrów młodości i z wyeliminowaniem procesów starzenia się (Wiszew 2002). W wymiarze naukowo-technicznym walka o nieograniczone przedłużenie ludzkiego życia składać się ma z trzech etapów. Etap pierwszy – gerontologiczny, oparty na osiągnięciach nauki o starzeniu się i starości (gerontologii) – polega na umacnianiu zdrowia człowieka. Etap drugi – juvenologiczny – koncentrować się ma na ochronie i przywracaniu młodości, w czym pomagać ma juvenologia (*juwienologija*). Ostatni etap – immortologiczny – polegać będzie na osiągnięciu praktycznej nieśmiertelności (Wiszew 2015: 30–31). Służyć temu ma zaproponowana przez badacza nowa dyscyplina naukowa, immortologia (*immortologija*), czyli „nauka o nieśmiertelności”.

Nieśmiertelność – według Wiszewa – zostanie przez ludzkość osiągnięta nie tylko w planie fizycznym, indywidualnym, ale również w planie społecznym. Oznacza to przejście do nowego modelu społecznego postępu: postęp oparty na zmianie pokoleń, w którym godzimy się na śmierć każdego człowieka, zostanie zastąpiony przez model oparty na nieśmiertelności (Wiszew 2002: 173–175). Wymagać to będzie umiejętności wskrzeszania człowieka – przywracania go do życia, które straciłby w wyniku nieszczęśliwego wypadku (Wiszew 2007). W rezultacie przejścia do nowego modelu postępu dotychczasowy gatunek człowieka *Homo sapiens*, zostanie zastąpiony przez gatunek nowy – *Homo immortalis*, czyli człowieka nieśmiertelnego (*czelowiek biessmiertnyj*) (Wiszew 1999).

To wszystko w ciągu kilku dziesięcioleci umożliwić ma nauka, choć filozof w swoich pracach nie precyzuje, w jaki sposób do tego

dojdzie. Koncentruje się on wyłącznie na filozoficznych i moralnych zagadnieniach „praktycznej” nieśmiertelności oraz na wypracowaniu rekomendacji dla humanistów, których czeka ważna misja przygotowania współczesnego społeczeństwa do zmian. Zdaniem Wiszewa obecnie główną przeszkodą na drodze do osiągnięcia przez człowieka nieśmiertelności jest fałszywa świadomość, oparta na starych, pesymistycznych wzorcach. Wzorce te pozwalają utrzymywać się interesom takich konserwatywnych grup, jak związki wyznaniowe, które bronią tradycyjnych wizji nieśmiertelności, oraz współczesne państwa, które czerpią zyski z wyzysku i przemocy i nie są zainteresowane realizacją wizji nowego porządku społecznego (Wiszew 2002: 173–175). Dlatego filozof zajmuje się nie tylko pracą naukową, ale także publicystyką i popularyzacją swoich idei. Chętnie udziela wywiadów – zarówno prasowych, jak i telewizyjnych – będąc aktywnym propagatorem idei rewolucji społecznej, która doprowadzi ludzkość do nieśmiertelności (por. Maslennikowa, Lebediewa 2003).

Nieśmiertelność cyfrowa – e-istota i cywilizacja elektroniczna

Myśl Nikołaja Fiodorowa oraz rosyjski kosmizm inspirują również zwolenników nieśmiertelności cyfrowej, wśród których ważną postacią jest Aleksander Aleksandrowicz Bołonkin (ur. 1933). Specjalizujący się w kosmonautyce i cybernetyce naukowiec pod koniec lat 80. ubiegłego stulecia jako polityczny uchodźca wyemigrował do Stanów Zjednoczonych, gdzie zrobił błyskawiczną karierę, pracując, między innymi, dla National Research Council oraz NASA. Rozwijana przez niego wizja przyszłości (Bołonkin 2007; Bołonkin 2012) opiera się na idei stworzenia e-mózgu (*je-mozg*), który będzie mógł funkcjonować wiecznie w sztucznym, nie-biologicznym ciele. Rezultatem tych procesów będzie powstanie e-człowieka (*je-czelo-wiek*), choć – zdaniem badacza – właściwiej będzie mówić już nie o „człowieku”, a „istocie” (*je-suszczestwo*). Nowe istoty będą miały

olbrzymią przewagę nad biologicznym ludzkim ciałem – nie będą potrzebowały wody ani pożywienia, będą mogły przebywać w każdym rodzaju środowisku, łącznie z silnie zanieczyszczonym. Będą mogły zmieniać formę, będą miały dalece wyższe zdolności poznawcze oraz lepsze zdolności komunikacji (Bołonkin 2007: 19–20).

Zdaniem Bołonkina, dzięki tym przewagom, w ciągu kilku dziesięcioleci e-istoty wyprą konwencjonalnego człowieka, tworząc zupełnie nowe e-społeczeństwo (*je-obszczestwo*), „elektroniczną cywilizację” (*elektronnaia cywilizacyja, je-cywilizacyja*) (Bołonkin 2007: 21). W tym społeczeństwie nie będzie przemocy i zbrodni, gdyż nie będzie dla nich motywów. Głównym zajęciem e-istot będzie rozwój nauki i technologii, a ich główną motywacją i nagrodą – coraz sprawniejszy i większy umysł (Bołonkin 2007: 75–76). E-cywilizacja szybko rozprzestrzeni się w przestrzeni kosmicznej, początkowo w systemie słonecznym, a następnie – poza naszą galaktykę. Tym bardziej że kolonizacja innych planet nie będzie wymagała lotów załogowych – e-istoty będą podróżowały w formie promienia, w czasie niemal rzeczywistym (Bołonkin 2007: 31).

Celem nowego społeczeństwa będzie zjednoczenie się w jednym SuperMózgu (*Je-supiermozg*), Wyższym Umyśle (*Wysszyj Razum*), którego przeznaczeniem jest stanie się Panem Wszechświata (*Wlastitel Wsiennoij*), czyli Bogiem (Bołonkin 2007: 41–42; 75–76). Według Bołonkina historyczna misja człowieka dobiega końca – udało mu się dać początek nowej, elektronicznej cywilizacji, a teraz – powoli – powinien zacząć schodzić ze sceny dziejów (Bołonkin 2007: 23–24). Przyszłość należy do e-istot, które – w przeciwieństwie do ludzi – są w stanie kolonizować cały wszechświat, nie tylko zaś Ziemię.

„Nieśmiertelność – to nie utopia ani fantastyka!”

Koncepcja Aleksandra Bołonkina to nie tylko śmiałe wizje, ale też gotowy plan działania. Według opracowanego przez niego schematu osiągnięcie nieśmiertelności cyfrowej będzie możliwe

w ciągu dwóch dziesięcioleci, a do połowy XXI wieku ta technologia będzie finansowo dostępna dla wszystkich mieszkańców ziemi (Bołonkin 2007: 27). Ideami wizjonera inspirowane są kilka rosyjskich organizacji, między innymi Rosyjski Ruch Transhumanistyczny (Rossijskoje Transgumanisticeskoje Dwiżenije) czy rosyjski Związek Futurologów (Assocjacyja futurołogow). Ale najważniejszą organizacją zajmującą się wcielaniem jego planu w życie jest Strategiczny Ruch Społeczny „Rosja 2045” (Stratigiceskoje obszczestwiennoje dwiżenije „Rossija 2045”), którego zresztą Aleksander Bołonkin jest konsultantem.

Celem organizacji założonej w 2011 roku przez młodego multimilionera Dymitra Ickowa jest „ewolucyjny skok całego człowieczeństwa” w kierunku „neo-człowieczeństwa” (Ickow 2013). W ramach Ruchu „Rosja 2045” pracuje nad tym grono wybitnych specjalistów związanych z Rosyjską Akademią Nauk. Wśród nich są: pionier neuroinformatyki Witalij L. Dunin-Barkowski, kierownik laboratorium neurofizjologii i interfejsu mózg-komputer na Wydziale Biologicznym Moskiewskiego Państwowego Uniwersytetu Aleksandr Kapłan oraz współprzewodniczący Rady Naukowej do spraw Badań nad Sztuczną Inteligencją przy Rosyjskiej Akademii Nauk Dawid I. Dubrowskij. Wspierają ich przedstawiciele nauk humanistycznych i społecznych, a także dziennikarze, pisarze i publicyści. Ich głównym zadaniem jest stworzenie awatara, czyli sztucznego ciała, które stanie się nośnikiem ludzkiej świadomości. Ma do tego prowadzić kilka etapów, począwszy od budowy antropomorficznego robota, kierowanego za pomocą interfejsu mózg-komputer, aż po stworzenie nośnika, na który można będzie przenieść ludzką świadomość.

Obok wizji o zasięgu globalnym, a nawet kosmicznym, Dymitr Ickow proponuje rozwiązania lokalne, skupiając się na kryzysie, który ogarnął Rosję po upadku ZSRR. Według Ickowa głównym problemem Rosji jest brak wielkiej Idei, wielkiego Marzenia, które są Rosjanom niezbędne do tego, by czynić rzeczy wielkie. Takim Naczelnym Projektem może stać się nieśmiertelność i neo-człowieczeństwo, które pozwolą Rosji podźwignąć się z upadku i kolejny raz stanąć

w awangardzie globalnych zmian (Ickow 2012). Aby realizować te cele, Ickow założył nawet partię polityczną Ewolucja 2045 (Ewolucja 2045), ale – przynajmniej w obecnej sytuacji politycznej – nie ma ona większych szans na rozwinięcie działalności. Wizja przemian proponowanych przez multimilionera i jego współpracowników jest bardzo szeroka. Zakłada założenie nowej stolicy na Syberii i kolonizację Księżyca oraz Marsa, a także zmiany w Konstytucji Federacji Rosyjskiej, w której powinien znaleźć się zapis:

Niezbywalnym i świętym prawem każdego obywatela FR jest prawo do wiecznego życia i nieśmiertelności. Państwo i Konstytucja gwarantują przestrzeganie tego prawa, w miarę rozwoju technologii, zapewniając bezpłatne przedłużenie życia każdemu obywatelowi FR (Ickow 2012).

Według informacji zamieszczonych na stronie organizacji sześćdziesiąt procent technologii pozwalającej na porzucenie „niedoskonałego ciała” i przejście w nieśmiertelne istnienie w ciele sztucznym jest już gotowe. Niestety na chwilę obecną jest to technologia niezwykle kosztowna i na to, by rosyjscy specjaliści rozpoczęli prace nad czymś osobistym awatarem, stać tylko najbogatszych. Tych, którzy nie są w stanie wyłożyć sumy trzech milionów dolarów, Dymitr Ickow zachęca do pracy wolontariackiej na rzecz Ruchu „Rosja 2045”, w ramach międzynarodowej sieci wolontariuszy „Neoczłowieczeństwo” (Nieoczłowieczestwo). Działalność organizacji nie ogranicza się bowiem tylko do prac naukowo-badawczych, skupia się również na działaniach promujących nowy styl myślenia o człowieku jako istocie nieśmiertelnej. Dlatego każdy, kto ma pomysł na to, jak włączyć się w nową „kulturę nieśmiertelności” i rozpowszechniać ideały transhumanizmu i post-człowieczeństwa, jest w organizacji mile widziany (Ickow 2015).

Dla tych, którzy obawiają się, że mogą nie doczekać nadejścia „ery nieśmiertelności”, najlepszym rozwiązaniem jest poddanie się krioprezervacji w oczekiwaniu, aż postęp techniczny umożliwi wskrzeszanie ludzi. Pierwsze spółki zajmujące się komercyjnie

zamrażaniem ciał zmarłych osób oraz zwierząt i przechowywaniem ich w temperaturze ciekłego azotu powstały w Stanach Zjednoczonych. Pionierem krioniki był zmarły przed kilkoma laty fizyk Robert Ettinger (1918–2011), który w 1976 roku założył Instytut Krioniki (Cryonics Institute), a następnie powiązane z nim Stowarzyszenie Nieśmiertelnych (Immortalist Society). Rosyjska firma KrioRus, powstała w 2005 roku, jest pierwszą funkcjonującą poza Stanami Zjednoczonymi spółką świadczącą usługi krioprezerwacji, na dodatek – w konkurencyjnych wobec amerykańskich cenach. Na chwilę obecną, według informacji podanych na oficjalnej stronie firmy, zamrożenie całego ciała kosztuje 36 tysięcy dolarów, a krioprezerwacja, czyli zamrożenie mózgu – 12 tysięcy dolarów. KrioRus została założona przez członków Rosyjskiego Ruchu Transhumanistycznego, którzy – jak przyznają w wywiadach – zrobili to głównie dla siebie i swoich bliskich (Karpickaja 2011). Wśród założycieli znajdują się znany rosyjski transhumanista i futurolog Daniła A. Miedwiediew (ur. 1980) oraz socjolożka Waleria Udałowa (ur. 1960), bardziej znana pod pseudonimem Valerija Pride. Na ten moment, według danych podawanych przez firmę, krioprezerwacji poddano dokładnie pięćdziesięciu ludzi – w tym matkę Walerii Udałowej oraz żonę Igora Wiszewa, a także dziewiętnaście zwierząt.

Rosyjski Ruch Transhumanistyczny aktywnie wspiera również projekty dążące do osiągnięcia biologicznej nieśmiertelności. W ramach fundacji „Nauka przeciw starzeniu się” (Fond poddierżki naucznych issledowanij „Nauka za prodlenije żyzni”) stworzono schemat mechanizmów starzenia się i kontroli nad nimi (Sistiemnaja Schiema Starienija Czełowieka 2012). Fundacja realizuje też mniejsze zadania, na przykład obecnie pracuje nad stworzeniem książki kucharskiej długowieczności oraz prowadzi szeroko rozwiniętą działalność publikacyjną, popularyzującą idee tak transhumanizmu w ogólności, jak i konkretnie – długowieczności. Misją fundacji jest „mobilizacja społeczeństwa, inwestorów i uczonych do zwycięstwa nad starością”, tak by idea ta stała się „rosyjską narodową ideą”, a prace nad jej realizacją były finansowane z państwowego budżetu (Batin 2010). Jej organizator i przewodniczący, Michaił A. Batin (ur. 1972),

jest nie tylko autorem popularnonaukowych książek i artykułów (Batin 2008; Turczin, Batin 2012), ale też inicjatorem stworzenia Partii Przedłużenia Życia (Partija prodlenija žywni). Powstała w 2006 roku organizacja, manifestująca się przede wszystkim w postaci grupy na serwisie społecznościowym Facebook, oprócz informowania o postępach prac naukowych organizuje różnego rodzaju spotkania, sympozja i konferencje nie tylko w Moskwie i Sankt Petersburgu, ale i w mniejszych rosyjskich miastach.

Zakończenie

Autor książki o Ruchu Fiodorowskim, Boris Knorrie (2008), uważa, że idea dążenia do kolektywnej nieśmiertelności mogła zostać zrodzona jedynie na łonie rosyjskiej inteligencji. Filozoficzne projekty nieśmiertelności powstające w Rosji możemy zatem traktować jako kolejną odsłonę poszukiwań klucza do sekretów wszechświata, które zdaniem Mikołaja Bierdiajewa są charakterystycznym przejawem „rosyjskiej duszy” (Bierdiajew 2005: 7). Tak jak i w przeszłości, tak i dzisiaj utopijne marzenia stają się motorem rozmaitych inicjatyw, mobilizując społeczeństwo rosyjskie do społeczno-politycznej aktywności. Tym bardziej że kwestia wiecznej młodości jest traktowana poważnie przez dużą część rosyjskich naukowców. Władimir N. Anisimow (ur. 1945), szanowany w Rosji profesor nauk medycznych i prezydent Towarzystwa Gerontologicznego przy Rosyjskiej Akademii Nauk, pisze, że jeśli istniejące tempo rozwoju badań nad mechanizmami starzenia się utrzyma, to w ciągu najbliższych dziesięciu, dwudziestu lat osiągnięcie „wiecznej młodości” przez człowieka stanie się rzeczywistością (Wwiedienije w immortalizm 2005). Warto też dodać, że wśród trójki nagrodzonych w 2016 roku państwową nagrodą dla młodych rosyjskich naukowców znalazła się badaczka z Uralu, której badania koncentrują się właśnie na przedłużaniu życia. Podobno nawet sam Władimir Putin, wręczając dyplom młodej uczoniej, zainteresował się możliwością wiecznego życia (Kolesnikow 2016).

Materiały poświęcone immortalizmowi pojawiają się w państwowej telewizji i największych rosyjskich gazetach, takich jak „Kommiersant” czy „Izwestija”, zarówno w formie wywiadów z szanowanymi naukowcami, jak i bardziej sensacyjnych reportaży czy dokumentów. Według badań przeprowadzonych w 2007 roku przez Analityczne Centrum Jurija Lewady, 18 proc. Rosjan chce „żyć wiecznie” (Analiticeskij Centr Jurija Lewady 2007), a duża część z nich oprócz snucia marzeń działa w tym kierunku. Czasem działania te przyjmują formę politycznej aktywności, jak kilka lat temu w obwodzie Jarosławskim, gdzie prawie czterdzieści tysięcy mieszkańców skierowało do prezydenta Rosji petycję, domagając się, by państwo finansowało badania mające na celu przedłużanie życia, a także by stało się to jednym z głównych priorytetów państwowej polityki (Giendlin 2015: 45). Idea wiecznego życia na ziemi – którą większość z nas odsyła w sferę legend w stylu kamienia filozoficznego czy fontann życia – w Rosji znajduje się w centrum uwagi nie tylko niszowych intelektualistów, ale też zwykłych obywateli.

Bibliografia

- Analiticeskij Centr Jurija Lewady (ANO Lewada-Centr). (2007). *Żyżn' i smiert'*, <http://www.levada.ru/old/press/2007110203.html> (dostęp: 30.03.2016).
- Artiuchow, I.W. (2008). *Transgumanizm: filozofskije istoki i istorija wozniknowienija*, [w:] V. Pride, A.W. Korotajew (red.), *Nowyje tiechnologii i prodolżenije ewolucyi czelowieka? Transgumanisticeskij projekt buduszczego*. Moskwa: Izdatielstwo LKI.
- Batin, M.A. (2008), *Żelat' biessmiertija – nie stydno!* Russkij Żurnał, <http://www.russ.ru/Mirovaya-povestka/ZHelat-bessmertiya-ne-stydno!> (dostęp: 30.03.2016).
- Batin, M.A. (2010). *O fondie*, <http://www.scienceagainstaging.org/fund.html> (dostęp: 23.03.2016).
- Bendyk, E. (2008). *Utopia posthumanizmu*, [w:] P. Żuk (red.), *Spotkania z utopią w XX wieku*. Warszawa: Oficyna Naukowa.

- Bierdiajew, M. (2005). *Źródła i sens komunizmu rosyjskiego*, przeł. H. Pa-procki. Kęty: Wydawnictwo Antyk.
- Billington, J.H. (2008). *Ikona i topór. Historia kultury rosyjskiej*, przeł. J. Hu-nia. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bołonkin, A.A. (2007). *Bessmertie ludej i elektronnaia cywilizacyja*, <http://vixra.org/pdf/1309.0189v1.pdf> (dostęp: 23.03.2016).
- Bolonkin, A.A. (2012). *Universe, Human Immortality and Future Human Evaluation*. London, Waltham, MA: Elsevier.
- Fiodorow, N. (2012). *Filozofia wspólnego czynu*, przeł. C. Wodziński, M. Mil-czarek. Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki.
- Giendlin, W. (2015). *Omołożenije sledujet. Kak czelowieczestwo borietsia za dołgoletije*. Kommiersant Dien'gi, 8.
- Ickow, D. (2012). *Futurizm, kosmizm i russkaja ekspansja*, <http://vz.ru/opinions/2012/10/9/601701.html> (dostęp: 30.03.2016).
- Ickow, D. (2013). *Zapowiedi żyzni nieoczelowieka*, <http://2045.ru/news/31383.html> (dostęp: 30.03.2016).
- Ickow, D. (2015). *Chotitie byt' biessmiernymi – diejstwujtie!* <http://2045.ru/news/34000.html> (dostęp: 30.03.2016).
- Karpickaja, D. (2011). *15 rossijan otprawilis' w buduszczeje*. Moskowskij Kom-somolec, 25549, [http://www.mk.ru/science/2011/01/20/559472-15-rossiy-an-otpravilis-v-buduschee.html](http://www.mk.ru/science/2011/01/20/559472-15-rossijan-otpravilis-v-buduschee.html) (dostęp: 23.03.2016).
- Knorrie, B. (2008). *W poiskach biessmiertija: Fiedorowskoje rieligiozno-filo-sofskoje dwiżenije: istorija i sowriemiennost'*. Moskwa: URSS.
- Kolesnikow, A. (2016). *Wiecznoj dorogoj idietie, towariszczii*. Kommiersant, 10.02, <http://www.kommersant.ru/doc/2913127> (dostęp: 30.03.2016).
- Maslennikowa, A.W.; Lebiediewa, W.M. (2003). *Filosof Igor' Władimirowicz Wiszew: k 70-letiju so dnia roźdzenija. Biobibliograficzeskij ukazatiel*. Moskwa: Rossijskaja gosudarstwienaja biblioteka dla ślepych.
- Milczarek, M. (2013). *Z martwych was wskresimy. Filozofia Nikołaja Fiodo-rowa*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Sistiennaja Schiema Starienija Czelowieka. 2012, <http://www.sciencevsaging.org/> (dostęp: 30.03.2016).
- Swiatogor, A. (2000). *Biokosmiczeskaja poetika*, [w:] S. Dżymbinow (red.), *Litieraturnyj manifesty ot simwolizma do naszych dniej*. Moskwa: XXI wiek – sogłasije, http://royallib.com/read/dgimbinov_stanislaw/

- literaturniy_manifesti_ot_simvolizma_do_nashih_dney_imaginizm.html#o (dostęp: 30.03.2016).
- Szczeklik, A. (2012). *Nieśmiertelność. Prometejski sen medycyny*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Turczin, A.W.; Batin, M.A. (2012). *Futurologija. XXI wiek: biessmiertije ili globalnaja katastrofa*. Moskwa: BINOM. Laboratorija znanij.
- Walicki, A. (1973). *Rosyjska filozofia i myśl społeczna. Od Oświecenia do marksizmu*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Wiszew, I.W. (1999). *Gomo immortalis – człowiek biessmiertnyj. Można li i nużno li człowieku stat' praktičeski biessmiertnym?* Czelabinsk: Izdatielstwo JUURGU.
- Wiszew, I.W. (2002). *Na puti k praktičeskomu biessmiertiju*. Moskwa: M3-Priess.
- Wiszew, I.W. (2005). *Problema żyzni, smierti i biessmiertija człowieka w istorii russkoj filosojskoj mysli*. Moskwa: Akadimiczieskij Projekt.
- Wiszew, I.W. (2007). *Dostiżenije praktičeskogo biessmiertija człowieka i jego riealnogo woskrieszenija – dwujedinaja zadacza*. Wiestnik Rossijskogo filosojskogo obszczestwa, 2.
- Wiszew, I.W. (2015). *Immortologija – nauka o biessmiertii*. Czelabinsk: Izdatielstwo JUURGU.
- Wwiedienije w immortalizm. (2005), <http://transhuman.ru/menju/vvedenie-v-immortalizm> (dostęp: 30.03.2016).